

TUDOMÁNYOS ÖNÉLETRAJZ

BEREGSZÁSZI ANIKÓ

1. **Születési hely és idő:** Beregszász, 1972. szeptember 12. (Szovjetunió, Ukrajna)
2. **Tanulmányok:**
 - 1989: érettségi; Bányai Középiskola
 - 1995: egyetem; Ungvári Állami Egyetem, Filológiai Kar
képesítés: filológus, magyar nyelv és irodalom szakos általános és középiskolai tanár (oklevél kelte: 1995.06.20., száma: AK 000088)
 - 1992/1993: Debreceni Egyetem (egész szemeszteres részképzés)
 - 1999: ELTE BTK nyelvészeti PhD-képzés, summa cum laude szigorlat
 - 2013: szakirányú továbbképzés; Kijevi M. Dragomanov Nemzeti Egyetem; képesítés: ukrán mint második nyelv (oklevél kelte: 2013.10.25., száma: 12СРІК 958777)
3. **Tudományos fokozat, cím:**
 - 2003: PhD, nyelvtudomány; ELTE BTK, summa cum laude (oklevél kelte: 2003.06.19., száma: P – 1134/2003)
 - 2017: Доктор філософії з галузі «Гуманітарні науки» – Філологія. Спеціалізація: Фіно-угорські та самодійські мови (Свідоцтво ВНС №25, Наказ МОН України від 14 липня 2017 р. №1064)
4. **Munkahely, szakmai tapasztalat:**
 - 1993–1995: dolgozók esti középiskolája, Beregszász (magyar nyelv és irodalom tanár)
 - 1995–1998: Kárpátaljai Szemle c. folyóirat, szerkesztő
 - 1998–2003: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola (adjunktus)
 - 2003-tól: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (főiskolai docens)
 - 2020-tól: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, tanszékvezető docens (Filológiai Tanszék)
5. **Szakmai megbízatások:**
 - 2006-tól: Kölcsey Ferenc Nyári Akadémia, állandó előadó
 - 2014–2018: a magyar nyelv és irodalom szak szakfelelőse a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán
 - 2020-tól: tanszékvezető
6. **Szerkesztőbizottsági tag:** 1995–1998: *Kárpátaljai Szemle* (Ukrajna)
7. **Tudományos testületi tag:**
 - 2003-tól: MTA külső köztestületi tag
 - 2013-tól: Termini Magyar Nyelvészeti Kutatóhálózat és Egyesület
 - 2015-től: Kárpátaljai Magyar Akadémiai Tanács

8. **Tudományos és szakmai díjak, kitüntetések:** 2015: Arany János-érem (MTA)
9. **Tudományos és oktatói ösztöndíjak:** 2003–2019: Domus Hungarica szülőföldi kutatási ösztöndíjak
2009–2012: Bolyai János Tudományos Kutatói Ösztöndíj
2003–2019: Domus Hungarica csoportos kutatási ösztöndíjak
2017–2019: Erasmus+ oktatói ösztöndíjak (Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Szlovákia)
10. **Nyelvismeret:** 1. Anyanyelv: magyar.
2. Ukrán: C1
3. Orosz: C1
4. Angol: B1
11. **Részvétel nemzetközi kutatási projekteken:** 1993–1998: *A magyar nyelv a Kárpát-medencében a 20. század végén* (partner országok száma: 7).
2000–2003: *Lokális identitás és interetnikus kapcsolatok elemzése a Kárpát-medencei magyar településeken* (partner országok száma: 5).
2001–2014: *A Kárpát-medence magyar nyelvészeti kutatóműhelyeinek hálózati kutatási programjai* (partner országok száma: 8).
2014–2016: *A magyar mint anyanyelv oktatása a Kárpát-medencében*; ukrainai kutatásvezető (partner országok száma: 6).
2015–2016: *Az államnyelv oktatásának sajátosságai* (partner országok száma: 3).
2017–2019: Jó gyakorlatok feltérképezése a Magyarországgal szomszédos országokban (Szlovákia, Ukrajna, Románia, Szlovénia) folyó államnyelvoktatás megújítása céljából (partner országok száma: 5).
12. **Kutatásvezetői tapasztalat:** 2003–2006: *A kárpátaljai magyar nyelvhasználat társadalmi rétegződése*
2000–2005: *A kárpátaljai magyar anyanyelvi nevelés hatékonysága*
13. **Oktatási tevékenység a felsőoktatásban:** 1999-től: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola.
A legfontosabb oktatott tárgyak: *Anyanyelvi tantárgy-pedagógia, Az anyanyelvi nevelés modern technológiai, Világirodalom*
2017-től: ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, oktató.
2018-tól: Debreceni Egyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola, témavezető.

14. **Oktatás-
fejlesztési
tevékenység**
- Tárgyfelelőse vagyok az alábbi tantárgyaknak a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán: *Anyanyelvi tantárgy-pedagógia; Az anyanyelvi nevelés modern technológiái, Bevezetés az irodalomtudományba; Világirodalom.*
- Részt vettem a fenti tantárgyak tananyagának kidolgozásában, fejlesztésében.
- Szerepet vállaltam a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola akkreditációs munkálataiban, melyek eredményeként a főiskolán Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma által akkreditált alap- (BA/BSc) és mesterképzés (MA/MSc) folyik magyar nyelv és irodalom szakos képzés.
- Két felsőoktatási jegyzet szerzője, többnek lektora vagyok.
- Egyik szerkesztője vagyok az Ukrajna Oktatási és tudományos Minisztériuma által jóváhagyott *magyar mint anyanyelv* általános és középiskolai kerettantervnek (5–12. osztály) Kárpátalján.
- Egyik szerzője vagyok az Ukrajna Oktatási és tudományos Minisztériuma által jóváhagyott *magyar mint (második) idegen nyelv* általános iskolai tantervnek (5–9. osztály).
15. **Vendégelőadói
tevékenység:**
- 2013: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-Európai Tanulmányok Kara, Szlovákia (2013/2014., II. félév)
- 2018: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara (Szlovákia) (2017/2018., II. félév)
16. **Témavezetői,
opponensi
tevékenység,
bírálóbizottsági
tagság:**
- 2001–2019 között 44 BA és 17 MA dolgozat témavezetője voltam.
- 2015-ben Jelencsik-Mátyus Kinga: *A szociolingvisztikai stílus: Stratégiák a gyermek-felnőtt diskurzusban* (Szegedi Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola Magyar Nyelvészet Alprogram) c. PhD-értekezésének hivatalos bírálója voltam.
- 2016-ban Nánási-Molnár Anita: *Óvodai tannyelvválasztás Kárpátalján* (ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola Magyar Nyelvészet Doktori Program) c. PhD-értekezésének hivatalos bírálója voltam.
- 2018-ban Nagy László: *Metanyelvi ismeretek, nyelvi attitűdök, értékítéletek vizsgálata tanítójelöltek körében* (Szegedi Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola Magyar Nyelvészet Alprogram) c. PhD-értekezésének hivatalos bírálója voltam.
- 2018-tól témavezető vagyok a Debreceni Egyetem Nyelvtudományi Doktori Iskolájában (témavezetett hallgató: Mónus Dóra).
17. **Tudományos
utánpótlás
nevelése**
- 2001–2019: folyamatos tutori tevékenység a Zrínyi Ilona Kárpátaljai Magyar Tehetséggondozó Szakkollégiumban (tutorált hallgatók száma: 10 fő).
- 2009–2016: belső tutor, workshop-vezető, Balassi Intézet Márton Áron Kutatói Szakkollégium.
- 2015–2019: felkért tutor a Collegium Talentumban (tutoráltak száma: 4 fő).
- 8 egykori tanítványom szerzett nyelvészetből PhD fokozatot (*Márku Anita, Bátyi Szilvia, Nánási-Molnár Anita, Ferenc Viktória, Henkel Beatrix, Szávayné Séra Magdolna, Karmacs Zoltán, Gazdag Vilmos*).
- Továbbá 7 egykori tanítványom jelenleg nyelvészeti doktori képzésben

tanul (Tóth Enikő, Fábrián Beáta, Máté Réka, Bodor Viktória, Mádi Gabriella, Kiss Anita, Mónus Dóra).

18. Lektorálás:

Lektora voltam több szakkönyvnek, pl. Sándor Klára: *Nyelv és társadalom* (Budapest: Krónia Kova, 2016) c. kötetének.
Rendszeresen végzek lektori, bírálói tevékenységet szakfolyóiratok (pl. *Acta Academiae Beregsasiensis, Regio*) szakfolyóiratok felkérésére.
Számos konferencia- és tanulmánykötetben lektorálta tanulmányokat; rendszeresen veszek részt például az Élőnyelvi Konferenciák köteteibe beérkezett kéziratok lektorálásában.
Rendszeresen bírálok hazai és nemzetközi konferenciákra beérkezett előadásvázlatokat, absztraktokat (például az Élőnyelvi Konferenciák előkészítése során).

19. Főbb kutatási témák:

Az ukrán mint
második nyelv
oktatása
(alkalmazott
nyelvészet):

Az utóbbi néhány évben az ukrán nyelv oktatása az egyik leggyakrabban előkerülő problémaköre a kárpátaljai magyar közbeszédnek. Az írott és elektronikus sajtóban, politikai nyilatkozatokban, óvodák és iskolák szülői értekezletein, pedagógusok szakmai találkozóin, internetes közösségi oldalak fórumain van napirenden a kérdés. A probléma aktualitását az adja, hogy Ukrajna oktatáspolitikája az államnyelv magas szintű ismeretét a társadalmi érvényesülés, a felsőoktatásba kerülés egyik legfontosabb feltételének tekinti, az ukrán nyelvet pedig az államiság kiemelt szimbólumaként kezeli. Az ukrán nyelv iskolai oktatása azonban alacsony hatékonyságú: az iskolapadból kikerülő gyerekek túlnyomó többsége nem sajátítja el az államnyelvet, és ezzel jelentős hátrányba kerül az ukrainai társadalomban. A kutatási téma egyszerre elméleti és gyakorlati vonatkozású: egyrészt azt járja körül, hogyan jellemezhető a kárpátaljaiak nyelvtudása, másrészt arra irányul, hogy leírja az ukrán nyelv mint államnyelv oktatása terén jelentkező problémákat, harmadrészt pedig megoldási lehetőségeket keres.

A magyar mint anyanyelv és mint második nyelv oktatása (alkalmazott nyelvészet):

Az anyanyelvi oktatás meghatározó jelentőséggel bír a kisebbségi közösségek nyelvmegtartásában. Az anyanyelvi oktatás nélkül a magyar nyelv funkcionális visszaszorulása, tévesztése elkerülhetetlenné válik, a magyar identitás megtartása is nehezebb. A kutatási program keretében felmértük, hogy Kárpátalján:

- a) milyen óraszámokban oktatják a magyar nyelv mint anyanyelv tantárgyat;
- b) ennek során milyen tanterveket, tankönyveket, módszertani segédleteket használnak;
- c) melyek a tantárgy tartalmi egységei: mit oktatnak a tantárgy keretében;
- d) milyen szemléletben folyik az anyanyelv oktatása;
- e) megjelennek-e, és ha igen, milyen módon a helyi vernakuláris nyelvváltozatok jellemzői;
- f) milyen hatékonysággal folyik a sztenderd magyar nyelvváltozat elsajátíttatása.

Ukrajna az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvénye 2012-ben történt elfogadása óta az általános iskolák 5–9. osztályaiban bevezethetővé vált Kárpátalja ukrán tananyelvű iskoláiban a magyar mint (második) idegen nyelv oktatása. A kutatási program során a magyar mint idegen nyelv oktatásának témakörét is érintettük.

Nyelvpolitika, nyelvi tervezés:

Annak a közigazgatási egységnek a területe, melyet ma Kárpátaljaként ismerünk, száz évvel ezelőtt még sem földrajzi, sem geopolitikai alakulatként nem létezett. A 20. század folyamán több államhoz tartozott. Minden állam sajátos nyelvpolitikát folytatott a régióban. Az 1991-ben függetlenné vált Ukrajna is aktív nyelvpolitikai téren. A folyamatosan változó, dinamikus nyelvpolitikai események nyomán követése, a nyelvpolitikai törekvések mögötti nyelvi ideológiák feltárása állandó kutatási probléma.

Nyelv, oktatás és politika összefüggésrendszere:

Az őshonos kisebbségek meg- és fennmaradásáért folytatott mindennapi küzdelemben három, egymással szorosan összefonódó, ám egyenként is kulcsfontosságú tényező játszik döntő szerepet: a nyelv, az oktatás és a politika. A nyelv az, amelynek megőrzése gyakorlatilag egyet jelent a közösség megmaradásával, az asszimiláció elkerülésével. Ugyanakkor a nyelv az is, amire hivatkozva oly sokszor éri hátrányos megkülönböztetés a kisebbségeket. A nyelv az is, ami szerencsés körülmények között nemcsak a kommunikáció eszköze és a nemzeti identitás, a közösségi összetartozás szimbóluma, hanem olyan erőforrás is egyben, amely könnyen konvertálható materiális javakra, hozzájárulva ezzel a közösség gazdasági túléléséhez is. Az oktatásnak, az anyanyelvi iskoláztatásnak meghatározó szerepe van a nyelvmegtartásban, továbbá abban is, hogy a felnövekvő nemzedékek a nyelvcseré és a beolvadás, vagy pedig a nemzeti értékek megőrzése és továbbadása mellett döntenek. A politika pedig az a szükséges rossz, ami nélkül nem beszélhetünk kisebbségről mint közösségről. A politika az, ami meghatározza, milyen nyelvi jogai vannak a közösségnek, illetve a politika dönt abban is: milyen szinten lehet jelen az oktatásban a kisebbség nyelve, és hogy az iskola rejtett tantervei révén milyen társadalmi célok elérése érdekében használja fel a nyelvet és az oktatást.

20. **Publikációk, idézők, külső független hivatkozások (az MTMT szerint):** Független hivatkozások száma: 758.
Hirsch index: 16.
21. **Megjelenés a nemzetközi és hazai tudományos életben** MTMT: <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10038809&view=pubTable>
ORCID: [0000-0001-6860-7579](https://orcid.org/0000-0001-6860-7579)
22. **Családi állapot:** Házass. Házastárs: *Csernicskó István* (MTA doktora, egyetemi tanár).
23. **Elérhetőségek:**
- Postacím: 90202 Beregszász, Kossuth tér 6. Kárpátalja, Ukrajna
- Telefonszám: +380 3141 42976
- Email: banikobaniko@gmail.com; banikobaniko@kmf.uz.ua

Beregszász, 2020. február 11.

Beregszászi Anikó